

جغرافیای جهان سوم در نسبت با اصول سازمان تجارت جهانی و نقش آرای رکن استیناف

فریبا زنجانی^۱، باقر میرعباسی^{۲*}، محسن دیانت^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه حقوق، واحد بین الملل قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران.

۲. استاد گروه حقوق، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۳. دانشیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول، Email: mirabasi@ut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۲۴ فروردین ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۱ تیر ۱۴۰۳

چکیده

مقدمه: سازمان تجارت جهانی مولود پدیده مرکب و پیچیده جهانی شدن و انفجار ارتباطات و اطلاعات است. تحولات فراساختارهای تاریخی به صورت اعوجاجی و بسیار پیچیده در یک بر همکنشی متقابل و به قول میشل فوکو، "ناپیوستگی تاریخی" در دگرگونی حقوقی جغرافیای تجارت تاثیر گذاشته‌اند. جهانی شدن اقتصاد از دیدگاه حقوقی و سیاسی آن به مفهوم در نظر گرفتن کمترین نقش برای حدود مرزهای جغرافیایی کشورها در فعالیت‌های اقتصادی از قبیل تجارت، سرمایه‌گذاری، تولید و نقل و انتقالات مالی است.

هدف: محدودیت‌های ساختاری حل و فصل اختلافات در گات ۱۹۴۷ که تنها در دو ماده ۲۲ و ۲۳ گنجانده شده بود، بعد از دور اروگوئه با تفاهم نامه راجع به قواعد و رویه‌های حاکم بر اختلافات که در ۲۷ ماده تنظیم شده است به ساختاری منسجم دست یافته است که این ساختار با اصولی همانند اصل دولت کامله الوداد، دامپینگ، اصل تجارت آزاد و اصل انصاف و ... همراه با ظرفیت‌های کنوانسیون‌های بین‌المللی دیگر زمینه چرخش آزاد تجارت بین الملل و رشد آن را فراهم نموده است.

روش‌شناسی: تحقیق حاضر به روش اسنادی و استدلالی پیش می‌رود.

قلمرو جغرافیایی: تحقیق در واقع مناسبات حقوقی و تاثیر آن بر فضای کلان سیاسی اقتصادی کشورهای جهان سوم است.

یافته‌ها و بحث: نتایج تحقیق حاکی است که در فرایندهای ساختاری سازمان تجارت جهانی اصل دولت کامله الوداد و موافقت‌نامه ضد دامپینگ سازمان بر عرصه پهناور تجارت بین المللی موثر بوده است و امکان‌هایی مانند رکن حل اختلاف و ممانعت از اقدام متقابل دولت‌ها بر علیه همدیگر و همچنین امکان تشکیل پانل‌های هیات‌های رسیدگی و رکن استیناف و نیز ضمانت‌های قدرتمند اجرایی زمینه تعادل و تداوم سازمان تجارت جهانی را و بالطبع رشد حقوق تجارت بین المللی را فراهم نموده است.

نتیجه‌گیری: انقلاب تجاری ناشی از انفجار اطلاعات و ارتباطات و تسریع جهانی شدن بعد از سال‌های ۲۰۰۰ میلادی، حکایت از ضرورت نهادینه شدن سازمان تجارت جهانی و عمیق‌تر شدن در اصول و مبانی آن در جغرافیای جدید تجارت بین الملل است که فراتر از وضعیت‌های ناشی اتحادیه‌های کلاسیک و محدود منطقه‌ای بلکه با تضعیف کنترل‌های مرزی و تعرفه‌های گمرکی همراه شده است.

کلیدواژه‌ها: سازمان تجارت جهانی، دولت کامله الوداد، دامپینگ، رکن حل اختلاف، رکن استیناف.

مقدمه

جغرافیای تجارت و صلح دو روی یک سکه هستند و تاکنون در تاریخ هیچ نشانی وجود ندارد که با غضب و تجاوز و جنگ بتوان در طولانی مدت تجارت و بازرگانی نمود. مخصوصاً رشد بازرگانی بین‌المللی از سال‌های بعد از اکتشافات جغرافیایی را می‌توان به مثابه ریشه‌های دیالکتیکی صلح بین‌المللی در نظر گرفت که امانوئل کانت هم در صلح جهانی‌اش آرمان و آرزوی برساخت وضعیتی را داشت که در سپهر آن صلح دایمی در سطح و مقیاس جهانی شکل بگیرد. از این رو حقوق بین‌الملل در فاصله بین تجارت و جنگ/ صلح قرار می‌گیرد و کنش فعال عنصر حقوقی می‌تواند آرمان صلح جهانی کانتی^۱ را برآورده سازد. ضعف و یا فراموشی عنصر حقوقی همه عرصه‌های فعالیت انسانی مخصوصاً سپهر تجارت او را دچار زوال می‌کند. از نظر ما حقوق بین‌الملل و تجارت بین‌الملل دارای ساختارهای دال و مدلولی هستند که امکان ندارد یکی بدون دیگری به حیات خود ادامه دهد. با گذر از آشوب‌ها و اشفگی‌های جهانی و مخصوصاً بعد از جنگ دوم بین‌الملل یکی از اولین نهادهای بین‌المللی که مورد توجه قرار گرفت همانا سیستم گات آبرای تعهد چند جانبه بین‌المللی به منظور نیل به صلح جهانی و فراوانی بود. یکی از متاخرترین پدیده‌هایی که مفهوم تجارت را در ابعاد سیاسی - اقتصادی و حقوقی متأثر کرده است جهانی شدن است که پیامدهای آن وضعیت‌های نو- پدیدی را برای تجارت ایجاد کرده است. فوکو معتقد است که در دوران جدید، دگرگونی عمیقی در کانون حاکمیت سیاسی رخ داده است (Douglass, 1990: 135) به این معنی که تولید، عرضه و تقاضا و قیمت‌گذاری کالا و خدمات، میزان و حجم تولید و عرضه و دیگر صرفاً در پارلمان یا هیات دولت کشورها تعیین تکلیف نمی‌شود. بلکه صورت‌بندی و مباشرت قوانین رسمی و غیر رسمی که حوزه عمومی را تنظیم کرده و در صحنه‌ای روی می‌دهد که دولت به منظور اتخاذ تصمیمات با کنشگران اقتصادی و اجتماعی ملزم به تعامل می‌شود (Heyden et al, 2019: 16) و این فرایند متأثر از ارزش‌ها، نهادها و فرایندهایی است که از طریق مردم و سازمان‌ها در جهت اهداف عمومی، تصمیم‌گیری، ایجاد اقتدار و مشروعیت اقدام می‌کند (Bhuiyan, 2019: 127). بالطبع تحولات فراساختارهای تاریخی به صورت اعوجاجی و بسیار پیچیده در یک برهمکنشی متقابل و به قول میشل فوکو، "ناپیوستگی تاریخی" در دگرگونی حقوقی جغرافیای تجارت تأثیر گذاشته‌اند. جهانی شدن اقتصاد از دیدگاه حقوقی و سیاسی آن به مفهوم در نظر گرفتن کمترین نقش برای حدود مرزهای جغرافیایی کشورها در فعالیت‌های اقتصادی از قبیل تجارت، سرمایه‌گذاری، تولید و نقل و انتقالات مالی است. در جهانی شدن اقتصاد هدف اصلی این است که یک بازار آزاد اقتصادی بوجود آید و کلیه موانع تجارت از بین برود. زورن، اهمیت و واترز معتقدند که با جهانی شدن و انقلاب فن‌آوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، عمر حاکمیت‌های ملی پایان یافته است و قرن بیست و یک قرن تفکر جهانی و نه ملی است (Waters, 2002; Holsti, 2008: 8). سازمان تجارت جهانی محصول چنین وضعیتی است. به نحوی جای خالی یکی از ارگان‌های سیستم برتن وودز را پر کرده است (Jackson, 1997). وضعیتی برآمده از انفجار اطلاعات و انفجار تولید و تجارت و شرایطی که نیازمند ساختارها و قوانین ناظر بر تجارت بین‌المللی انبوه در ماوراء دریاهاست به عبارتی بنیاد اصلی نظم تجاری جهانی استیلای قواعد حقوقی بر روابط تجاری بین‌المللی است (stoll and Steinmann, 1999: 408) و از مشخصه‌های مهم و اساسی در ساختار تجاری چند جانبه نو هست (Lida, 2004: 207) در وضعیت اخیر بازیگران و کنشگران بسیاری هم از سمت نهاد دولت مستقل، هم از طرف شرکت‌های چند ملیتی و هم سایر کنشگران عرصه تجارت و اقتصاد بین‌المللی وجود دارند که اهداف، انگیزه‌ها و توان و قدرت نامساوی بین دولت‌های توسعه یافته و در حال توسعه و فقیر نیازمند تعهد متقابل به اصول مشخصی است که از آن جمله اصل دولت کامله الوداد و اصل دامپینگ است. دامپینگ به عنوان یکی از نتایج منفی تجارت آزاد، ابزاری است برای رقابت نامشروع که شماری از شرکت‌ها برای گسترش بازار خارجی از آن استفاده می‌کنند که در مواردی، بخش‌های تولیدی داخلی کشورهای وارد کننده را به نابودی می‌کشاند. البته تئوری‌های حقوق بین‌الملل به موضوعاتی مانند بنیاد و منشاء تعهدات دولت‌ها و قاعده‌های

^۱- Kantian Global Peace

^۲- GATT

رفتار مطلوب در سپهر روابط بین الملل اهمیت می‌دهند و کشف دلایل تبعیت و یا عدم تبعیت دولت‌ها موضوع مهم مطالعات حوزه حقوق و روابط بین‌الملل هست (7: Ghanbari, 2019). هرچند ساختار اقتصادی ایران امکان تحقق دامپینگ را تا حد بسیاری منتفی کرده، با توجه به اینکه کشور ما در راستای الحاق رسمی به سازمان تجارت جهانی، مکلف به پذیرش نظام تجارت آزاد و به تبع آن کاهش تعرفه در برخی موارد است، این سیاست هرچند نه الزاما اما در مواردی صنایع کشور ما را با خطر دامپینگ مواجه می‌کند. این در حالی است که در حال حاضر کامل‌ترین قانون در زمینه مبارزه با دامپینگ مصوبه هیات وزیران سال ۸۶ است که قانون مزبور نیز در تطابق با موافقت‌نامه ضد دامپینگ سازمان تجارت جهانی نقصان‌هایی دارد. حتی دامپینگ که از جمله رویه‌های غیرمنصفانه تجارت تلقی می‌شود، بر مبنای برخی قواعد فقهی مانند قاعده لاضرر، قاعده سوءاستفاده از حق و اخلاف در نظام اقتصادی امکان بررسی و تحلیل دارد، به گونه‌ای که منع از آن را می‌توان از ادله شرعی استنباط کرد. اول ژانویه ۱۹۹۵ سرآغاز حیات سازمان تجارت جهانی است اما از عمر نظام بازرگانی آن بیش از نیم قرن می‌گذرد زیرا از سال ۱۹۴۸ زمینه اجرای قواعد نظام بازرگانی در چارچوب موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت^۱ فراهم شده بود Fethizadeh Amir (2009: 32), اصول منعکس شده در مقررات سازمان تجارت جهانی تمامی اصول حقوقی موجود در عرصه حقوق بین‌الملل را در برنمی‌گیرد و چه بسا ابهاماتی مطرح شود که نیاز به مراجعه به سایر اصول حقوقی باشد. شاهد بر این ادعا پاراگراف ۲ ماده ۳ تفاهم‌نامه قواعد و رویه‌های حاکم بر حل اختلافات است که مقرر می‌دارد: «نظام حل و فصل اختلافات سازمان در خدمت حفظ حقوق و تعهدات اعضا مطابق موافقت‌نامه‌های تحت پوشش سازمان و روشن ساختن مقررات موافقت‌نامه‌های مزبور مطابق قواعد عرفی تفسیر حقوق بین‌الملل عمومی است». این عبارات به روشنی بیان می‌دارد که اصول حقوقی خارج از حوزه حقوقی سازمان جهانی تجارت (اصول کلی حقوقی و اصول حقوق بین‌الملل عرفی) هم می‌توانند در تفسیر مقررات سازمان جهانی تجارت اعمال شوند و به ثبات سیستم حل و فصل اختلافات سازمان و قابلیت پیش بینی در تجارت بین‌الملل که در بند ۲ ماده ۳ تفاهم‌نامه به آن اشاره شده کمک نمایند؛ بنابراین رکن استینافی و هیئت‌های رسیدگی سازمان جهانی تجارت برای اینکه بتوانند وظایف خود را به درستی انجام دهند می‌بایست با اصول حقوقی که سیستم حقوقی سازمان را پی ریزی نموده‌اند یا بر این سیستم تأثیر گذاشته‌اند آشنا باشند (Bogdandy and Bast, 2006: 101). از نتایج مهم دور اروگوئه "تفاهم‌نامه راجع به قواعد و رویه‌های حاکم بر حل اختلافات" می‌باشد که در ۲۷ ماده تنظیم شده است. برعکس گات ۱۹۴۷ که موارد حل و فصل اختلاف فقط در دو ماده ۲۲ و ۲۳ گنجانده شده بود. کشورهای عضو باید تمامی دعاوی مربوط به تجارت و جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری خود را در قالب این سازمان حل و فصل کنند (Mafi, Hajihosseini, 2012: 234). بند ۳ ماده ۴ موافقت‌نامه سازمان تجارت جهانی مقرر می‌دارد که رکن حل و فصل اختلاف به عنوان یک مرجع دائمی دارای صلاحیت انحصاری برای تشکیل هیات رسیدگی و رکن استیناف و نظارت بر اجرای احکام و توصیه‌ها و تجویز اقدامات تلافی جویانه در صورت عدم اجرای توصیه‌های هیات رسیدگی و رکن استیناف گردید. این تفاهم‌نامه که جزء پیوست موافقت‌نامه تشکیل سازمان است به اختلافات بین اعضا رسیدگی می‌کند. بر اساس مقررات سازمان تجارت جهانی، اعضا نباید به اتخاذ تصمیمات یکطرفه علیه یکدیگر، اقدام کنند. آنها موظفند تا دعاوی خود را از طریق رکن حل و فصل دعاوی سازمان تجارت جهانی و طبق مقررات سازمان حل و فصل کنند. چنانچه طرفین یا اطراف دعا توافق کنند، موضوع مورد اختلاف بر اساس میانجیگری، سازش و یا از طریق مساعی جمیله حل و فصل خواهد شد. در صورت عدم توافق و یا شکست میانجیگری یا سازش، طرف شکایت کننده می‌تواند رسماً تقاضای تشکیل پانل کند (Fakheri, 2020: 22). در این صورت، اختلاف به رکن حل و فصل دعاوی که اداره جریان حل و فصل اختلاف را بر عهده دارد ارجاع می‌شود. وظیفه این رکن، تشکیل هیات‌های حل اختلاف و رکن استیناف، پذیرش گزارش‌های آنان، نظارت بر رعایت تصمیمات و توصیه‌ها و تجویز تعلیق امتیازات و دیگر وظایفی است که به موجب دیگر موافقت‌نامه‌های این سازمان در صلاحیت این مرجع حل

¹ - General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)

اختلاف قرار گرفته است. منظور از ضمانت اجرا همان عکس العمل قانونی نسبت به تخلف از یک دستور صحیح قانونی است که با توجه به هدف و شیوه اجرای آن به انواع مختلف قابل تقسیم است (Komeylipoor, 2020:64). البته فرهنگ حاکم بر نظام حل و فصل اختلافات اغلب حکایت از این دارد که دولت‌ها تلاش می‌کنند در فرایند مساعی جمیل و پیروی از اصل حسن نیت مشکل را به رکن حل اختلاف ارجاع ندهند. از اینرو از ۶۰۰ مورد اختلاف تجاری فقط ۲۸۲ مورد آن به رکن مذکور ارجاع داده شده است (WTO, 2019: 29). نظام حل و فصل اختلاف سازمان تجارت جهانی به علت برخورداری اعضا از حق درخواست ایجاد یک هیئت رسیدگی، امکان استیناف از تصمیم هیئت مذکور، وجود یک مکانیسم اجباری (منع کوشش‌های یکجانبه اعضا در حل و فصل اختلاف) و جامع بودن (اعمال سیستم حل اختلاف سازمان تجارت جهانی به کلیه موافقت‌نامه‌های دور مذاکرات اروگوئه) و پیش بینی یک چارچوب زمانی دقیق برای جریان کار هیئت رسیدگی منسجم‌تر از نظام حل اختلاف در گات است (Pourseyed, 2007:36). مطابق ماده ۴ موافقت‌نامه سازمان تجارت جهانی دو مرجع یا شورای عالی مسئول اداره آن می‌باشند: نخست کنفرانس وزرا که متشکل از نمایندگان تمام دول عضو می‌باشد و هر دو سال یکبار تشکیل جلسه می‌دهد و وظیفه آن اتخاذ تدابیر و تصمیمات لازم برای اداره سازمان است و دومین مرجع، شورای عمومی است که یکی از وظایف آن انجام وظیفه به عنوان مرجع حل اختلاف می‌باشد (Mafi, Hajihoseini, 2009: 240).

روش‌شناسی

تحقیق حاضر از نوع کاربردی و روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است و به روش اسنادی و استدلالی پیش می‌رود. ابتدا اصول حاکم بر نهاد سازمان تجارت جهانی بررسی می‌شود و تاثیر اصول پیشرفته‌ای همچون اصل دولت کامله الوداد و اصل دامپینگ در شرایط حاکم بر جغرافیای اقتصادی کشورهای جهان سوم بررسی و تحلیل می‌شود.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

فضای کلان تجارت بین‌الملل در سطح جغرافیای سیاسی زمین قلمرو جغرافیایی تحقیق است. تحقیق در واقع مناسبات حقوقی و تاثیر آن بر فضای کلان سیاسی اقتصادی کشورهای جهان سوم است.

یافته‌ها و بحث

استثنای جغرافیای جهان سوم در شمول منعطف/منصفانه دولت کامله الوداد

موضوع بند ۱۰ ماده ۴ تفاهم نامه راجع به قواعد و رویه‌های حاکم بر حل اختلافات و بند ۱۲ ماده ۳ همین تفاهم-نامه، رفتار منعطف/منصفانه با کشورهای در حال توسعه در سازمان تجارت جهانی است. در بند ۱۰ ماده ۴ آمده است: اعضا در جریان مشورت باید نسبت به مسائل و منافع خاص کشورهای در حال توسعه عضو توجه ویژه‌ای داشته باشند و در بند ۱۲ ماده ۳ تفاهم نامه مقرر شده است که اگر شکایتی در ارتباط با هر یک از موافقت‌نامه‌های تحت پوشش توسط یک کشور در حال توسعه علیه یک کشور توسعه یافته عضو مطرح شود چنانچه شاکی کشور در حال توسعه باشد می‌تواند به جای استفاده از مقررات مربوط به پروسه مشاوره (ماده ۴) به رویه‌های اختیاری (ماده ۵)، هیات‌های رسیدگی (ماده ۶)، رویه هیات رسیدگی (ماده ۱۲) تفاهم‌نامه حل و فصل اختلافات به مقررات مشابه در تصمیم ۵ آوریل ۱۹۹۶ استناد کند. تسهیلات دیگری نیز پیش بینی شده که عبارتند از حضور یک عضو از کشورهای در حال توسعه در هیات منصفه در صورت اختلاف میان یک کشور توسعه یافته و یک کشور در حال توسعه و ارایه کمک‌های حقوقی توسط دبیرخانه (Zardast, 2011: 118). طبق بند ۲ ماده ۲۷ تفاهم نامه در تعیین وظایف دبیرخانه ارایه خدمات حقوقی و اجرایی به هیات‌های رسیدگی به نفع کشورهای در حال توسعه که طرف دعوا هستند پیش بینی شده است. همچنین ماده ۱۸ گات بیان می‌کند که "طرفین معاهده ملتفت هستند که دست یافتن به اهداف این

معاهده، می تواند بر تسهیل توسعه اعضا به ویژه کشورهای دارای سطح نازل استانداردهای اقتصادی و سطح پایین زندگی کمک کند" (Asif, 2010: 109). توسل به این اصل به مثابه شمول منعطف/ منصفانه تر رفتار دولت کامله الوداد مورد استفاده وسیع و مورد استناد کشورهای در حال توسعه قرار گرفته است (Sendel, 2004: 75). به طوری که تنها سه سال پس از تاریخ تاسیس سازمان تجارت جهانی تا فوریه ۱۹۹۸، ۳۷ درخواست ارجاع به رویه فوق توسط کشورهای در حال توسعه، در مورد ۲۷ مورد از کل ۸۳ موضوع مطروحه در ساز و کار حل و فصل اختلافات سازمان ارایه شده است (Pakdaman, 2000: 96). البته گفتنی است این مساله مورد نقد جدی ایالات متحده آمریکا بوده و این کشور معتقد است که رای رکن حل اختلاف به نفع این کشورها زیاد بوده و عدم امکان تنفیذ آراء در قبال آنها موجبات اشکالات برای اصل تجارت آزاد هم هست (Chang-Fa et all, 2019: 59).

رکن استیناف و اصل دامپینگ

سازمان تجارت جهانی بر اساس تجارت آزاد پایه گذاری شده است اما اعضا ملزم به رعایت اصل تجارت منصفانه هستند و در این زمینه محدودیت‌هایی برای تضمین این اصل وضع شده است. دولت‌های عضو در قبال رقابت‌های غیرمنصفانه سایر اعضا حمایت می‌شوند. بر اساس این اصل رویه‌های اختلال در عملکرد بازار و تخریب یا افزایش غیر موجه قدرت رقابتی کالاها ممنوع اعلام شده است (W.T.O, 1994)^۱. ساختار درونی اقتصاد سیاسی کشورها هم مانع از عملکرد مبتنی بر دامپینگ نیست منظور این است که هر چند که کشورها یا دولت‌های عمدتاً غربی دارای اقتصاد سیاسی بازار و نئولیبرال هستند و از اندیشه‌های اقتصاد دانان لیبرال مانند آدام اسمیت، جان استوارت میل، هربرت اسپنسر، لودویک فون میزس، فردریش هایک و پیروی می کنند اما در سطح بین‌الملل و در سپهر رقابت‌های تجارت جهانی و حقوق بین‌الملل، قاعده دست پنهان بازار را خیلی رعایت نمی‌کنند. هر چند کشورها عموماً در قوانین خود اقداماتی را موسوم به اقدامات ضد دامپینگ در مقابله با دامپینگ در پیش گرفته‌اند. طبق آمار سازمان تجارت جهانی تا ژوئیه ۲۰۱۸، بالغ بر ۱۲۴ قضیه در مورد اقدامات ضد دامپینگ (توسط خوانده) علیه آمریکا و سپس اتحادیه اروپا و چین بوده است (Sadat miri lavasani, 2022: 406). ماده ۱۹ گات کاستن از حجم واردات و تعدیل قدرت رقابتی صنایع داخلی (Sadegi Dzaki, 2011: 196) را مد نظر دارد. امکان مذاکره برای تغییر دادن جدول امتیازات و تعرفه‌های بین دولتها در فواصل زمانی سه ساله در معاهده گات اقدامات احتیاطی برای کشور وارد کننده نیز در نظر گرفته شده است (Gulrez, 2012: 26). از منظر آسیب‌شناسی این امکان، در ماده ۱۰ گات به منظور جلوگیری از رقابت دولتها در خصوص امتیازات تعرفه‌های گمرکی مورد توجه بوده است و صرفاً بر مذاکرات چند جانبه در این خصوص تاکید می‌کند ((1)(GATT, 1947, art 28(re)).

یکی از ابداعات سازمان تجارت جهانی در رسیدگی به اختلافات بین دول، قبول تجدید نظر خواهی نسبت به نظرات هیات رسیدگی بدوی می‌باشد. در نظام قبلی گات، این امر از طریق رسمی امکان‌پذیر نبود لیکن به موجب بند ۴ از ماده ۱۶ تفاهم‌نامه جدید، چنانچه یکی از طرفین درخواست تجدید نظر نماید رکن حل و فصل اختلاف، نباید آرای هیات رسیدگی را تا زمانی که مرجع استیناف، نظر نهایی خود را اعلام نکرده است بررسی کند. رکن استیناف به وسیله مرجع حل اختلاف تشکیل شده است و دارای ۷ عضو می باشد. اعضای رکن استیناف باید از مقامات شناخته شده و با تجربه لازم در حقوق تجارت بین‌الملل بوده و نباید به هیچ کدام از دول طرف اختلاف وابسته باشند. وظیفه رکن استیناف تشخیص این است که آیا هیات رسیدگی از اختیارات صلاحیدی خود به درستی استفاده نموده است یا خیر. در ماده ۱۷ بند ۳ موافقت‌نامه عمومی تجارت خدمات یا گتس^۳ آمده است که: چنانچه رفتار کاملاً مشابه یا رسماً متفاوت اتخاذ شده باشد شرایط رقابت را در قیاس با خدمات یا عرضه‌کنندگان خدمات مشابه عضو دیگر به نفع خدمات

^۱ - WTO, Agreement on Implementation of Article VI of the General agreement on Tariffs and Trade 1994 (Anti-dumping Agreement), art 6 WTO, agreement on Subsidies and Countervailing Measures, arts 16 & 19

^۲ - invisible hand برگرفته از اندیشه‌های اولیه آدام اسمیت در کتاب معروف "ثروت ملل" و لیبرالیسم کلاسیک

^۳ - General Agreement on Trade in Services

یا عرضه‌کنندگان خدمات این عضو تغییر دهد مطلوبیت کاهنده‌ای خواهد داشت. از این بند و فحوای متن قانون، مخالفت با خدمات دامپ شده قابل استیفاد خواهد بود همچنین ماده ۳ گات ۹۴ و ماده ۲۳ که بالطبع به همراه ماده ۲۲ در گات ۱۹۴۷ تنها مواد مرجع حل اختلاف بودند نیز موضوع دامپینگ قابل استنباط است. ماده ۲۶ تفاهم‌نامه حل اختلاف از این قرار است که: منافع قانونی و مشروع اعضا اگر مورد لطمه قرار گیرد یا باطل شود وضعیت شکایت عضو سازمان تجارت جهانی مبنی بر عدم نقض را فراهم می‌کند. همچنین ماده ۳ گات ناظر بر جلوگیری از حمایت از رهگذر قانون‌گذاری حمایتی و اعمال مالیات است و از این طریق حتی تولیدات داخلی بوسیله دامپینگ نباید مورد حمایت قرار گیرد.

معیارهای ذکر شده در بند ۱ ماده ۶ گات و ماده ۲ موافقت‌نامه ضد دامپینگ عبارتند از (W.T.O, 1994, Anti-dumping Agreement, art 4):

- قیمت تطبیقی کالای فروخته شده توسط صادرکننده در بازار داخلی در دوره تجاری عادی
 - قیمت تطبیقی کالای به فروش رفته توسط صادر کننده به کشور ثالث در دوره تجاری عادی
 - ارزش تفسیری کالا؛ هزینه تولید کالا بعلاوه هزینه‌های عمومی مانند هزینه‌های اداری و سود معقول
- علاوه بر این باید این موضوع مد نظر قرار گیرد که آیا بازار کالاها و خدمات و محصولات داخلی و وضعیت اقتصادی و حاشیه سود معقول تولیدکنندگان داخلی از کالای دامپ شده متاثر شده است یا خیر. (W.T.O, 1994, Anti-dumping Agreement), art (3) (1).

در پرونده کفش مربوط به دولت آرژانتین، این کشور در زمینه تشخیص آسیب به صنایع داخلی از معیارهایی استفاده کرده است که به صورت حفاظت از صنایع داخلی در برابر دامپینگ به صورت واردات بود. رکن حل اختلاف بر این موضوع صحه گذاشت و خطر افزایش دامپینگ ناشی از واردات کفش را پذیرفت.^۱ در برخی موارد هم موضوع اقدامات حفاظتی دولت‌ها می‌تواند به معنای تولید کالای دامپ شده باشد. یعنی با استفاده از ابزارهای مالیاتی و تعرفه‌ای بر صنایع داخلی حمایت‌هایی صورت بگیرد که اصل تجارت آزاد را خدشه‌دار کند. در پرونده ژاپن بر علیه هندوستان، استیناف به سود ژاپن نظر داده است چرا که به نظر هیئت استیناف این اقدامات تعرفه‌ای هندوستان ناشی از برداشت نامناسب این کشور قیمت اجناس وارداتی و برداشت سوء این کشور از تاثیر آنها بر صنایع داخلی بوده است.^۲

نتیجه‌گیری

انقلاب تجاری ناشی از انفجار اطلاعات و ارتباطات و تسریع جهانی شدن بعد از سال‌های ۲۰۰۰ میلادی، حکایت از ضرورت نهادینه شدن سازمان تجارت جهانی و عمیق‌تر شدن در اصول و مبانی آن در جغرافیای جدید تجارت بین الملل است که فراتر از وضعیت‌های ناشی اتحادیه‌های کلاسیک و محدود منطقه‌ای بلکه با تضعیف کنترل‌های مرزی و تعرفه‌های گمرکی همراه شده است. از این رو نیازمند تغییراتی در اصول گات ۱۹۴۷ و ایجاد ساختاری برای رسیدگی به اختلافات تجاری اعضای سازمان تجارت جهانی نیز هست که پس از دور اروگوئه "تفاهم‌نامه راجع به قواعد و رویه‌های حاکم بر حل اختلافات" در ۲۷ ماده تنظیم شده با ارکانی مانند هیات رسیدگی و استیناف و اصول بنیادی مانند اصل تجارت آزاد، اصل دولت کامله الوداد و مقررات و دستورالعمل‌های ضد دامپینگ و از انسجام و ساختاری پیشرفته برخوردار شده است که در واقع این ساختار جدید حاکی از ناکافی بودن ساختار حل اختلاف در گات ۱۹۴۷ هست که تنها در دو ماده ۲۲ و ۲۳ آن انعکاس داشت. اصل دولت کامله الوداد و همچنین اصل دامپینگ در سازمان تجارت جهانی به موازات همدیگر بر نکته مهمی در حقوق تجارت بین‌الملل تاکید می‌کند که همانا ارجحیت داشتن

^۱ - WTO, DS121. Argentina — Safeguard Measures on Imports of Footwear . available at: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds121_e (1999)

^۲ - WTO, Ds468. Ukraine — Definitive Safeguard Measures on Certain Passenger Cars. available at: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds468_e.htm/

اصل انصاف و اعتماد و سرمایه اجتماعی بین المللی است که مورد اخیر بعد از دهه ۱۹۹۰ میلادی در تئوری‌های توسعه جایگاه برجسته‌ای داشته است. از اینرو با این دو اصل بنیادین سازمان موضوع مهم دیگر عدالت سوگیرانه به نفع کشورهای کمتر توسعه‌یافته است که از امکانات و شرایط برتر دولت‌های غربی و ابالات متحده آمریکا برخوردار نیستند اما بدون حضور آنها در سازمان، جغرافیای جهانی تجارت در بن بست‌های ناخواسته‌ای قرار می‌گرفت که سود ناشی از نادیده انگاشتن و عدم رعایت این اصل انصاف و عدالت سوگیرانه به نفع این کشورها، بسیار کمتر از زمانی بود که چرخش آزاد سرمایه و تجارت بین الملل در پشت مرزهای این کشورها یا متوقف می‌شد و یا با چالش‌های بسیاری روبرو می‌شد که بدترین پیامد آن از دست رفتن "زمان تجارت" و حتی فقدان تکمیل چرخه تولید کالا و خدمات می‌شد. چرا که شرکت‌های چند ملیتی تولید و خدمات در جغرافیاهای چند ملیتی و فراتر از ساختارهای جغرافیای سیاسی کلاسیک فعالیت می‌کنند و چرخه تولید و تجارت محصور در داخل مرزهای یک کشور نیست.

سپاسگزاری

مقاله حاضر مستخرج از رساله دکتری رشته حقوق بین‌الملل بوده که در گروه حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد قشم از آن دفاع شده است.

منابع

- Asif H. Qureshi and Xuan Gao, International economic Law: Critical Concepts in Law. London, Routledge Press, 2010. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192896186.003.0011>.
- Bakri Mahmoud, hajatzadeh Alireza, Rezaei Muhammad Taqi (2009) , implementation of the principle of commercial liberalization in the World Trade Organization: challenges, opportunities, Journal of law and Policy Research, No. 27, pp. 9-28. . <https://doi: 20110101135455-4> [in Persian]
- Bown, P., Chad & M. Hoekman, Bernard,(2005), WTO Dispute Settlement and the Missing Developing Country Cases: Engaging the Private sector, journal of international economic law, pp. 16-19. <https://doi.org/10.1093/jiel/jgi049>
- Chang-fa, L., Nakagawa, J., Tsai-Fang, C. (2019). The Appellate Body of the WTO and Its Reform, Tokyo, Springer. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-987-15-0255-2>
- Craig, P. and de Burca, G., EU Law,(2003) Text, Cases and Materials, Oxford University Press.
- Fakhri Mehdi(2020), the United States and the challenge of resolving the dispute of the World Trade Organization, quarterly of International Studies, year 17, No. 65, pp. 21-39. [10.22034/isj.2020.112954](https://doi.org/10.22034/isj.2020.112954) [in Persian]
- Fethizadeh Amir hosheng, (2009), the principle of the complete government of Al-waddad in the World Trade Organization, Public Law Research Quarterly, 27, pp. 159-171. [in Persian]
- ffff, ee inhrr.d. (2017). "Powrr, Ru nnd Prnrppss-Which Orinnoooofor WTAAAAAT Law?.. Journ of International Economic Law. 4(1), p.111- 130. <https://doi.org/10.1093/jiel/4.1.111>
- Irwani Mohammad Javad (2002), trade in the future: income on the World Trade Organization, publications of the Institute for Business Studies and research, Tehran. [in Persian]
- Jackson John (2003), international trade bodies: Gatt and the World Trade Organization, translated by Mohammad Jafar kanbari jahrami, legal journal, publication of the Office of international legal services of the Islamic Republic of Iran, No. 28, pp. 149-241. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1474745616000148> [in Persian]
- Kamilpour Ali, head of Leila, Rai Masoud (1400), examination of the customs guarantee of intellectual property from the trips channel, the pillar of the dispute resolution of the World Trade Organization and the approach of Iranian law, scientific quarterly of international legal research, No. 53, pp. 63-80. . . <https://doi.org/10.30495/alr.2021.683858> [in Persian]
- Kadkhaday Abbas (2005), an attitude to the reference structure of dispute resolution in the World Trade Organization, legal journal, No. 21, pp. 125-218. <https://doi.org/10.22066/cilamag.1998.18179>. [in Persian]

¹- Trade Time

- Lacey, ii mon,(2006), WT cceessoon from th prrspccvvv of WT membrrs, hh veew from othrr sddc of hh bbb,,, ee orgoon univrrsity aaw eenrrr, vvbbbbbb
http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1135117 last visited:2/5/2014.
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1135117>
- Mafi Humayun, Haji Hosseini Muhammad Jawad (2009), the effectiveness of the dispute resolution system in the World Trade Organization, Rahbord, No. 68, pp. 233-254.
<https://dorl.net/dor/20.1001.1.10283102.1392.22.3.9.2> [in Persian]
- Mauumdr, Rbbnn(2008), "rrdd bbbraaaaan & WT mpcc on devooönng oounrri,,, Th Iffii Business School (IBS),http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1084394 last visited:2/5/2014. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1084394>
- Mitchell, Andrew D. (2007). "Th Lgg Biii s oor iii ng Prnppp In WTO sss put.... Journ of International Economic Law. 10(4), p.795-835. <https://doi.org/10.1093/jiel/jgm037>
- Palmer N.David (2002), "Dumping Margins and material Injury", Journal of world Trade Law, vol.24, pp:21-38. [://doi.org/10.1093/jiel/jgm037](https://doi.org/10.1093/jiel/jgm037)
- Pakdaman Reza(2000), special treatment of developing countries in the legal system of the World Trade Organization, publications of the Institute for Business Studies and research. [in Persian]
- Pourseyed bazad (2007), overview of the dispute resolution mechanism in the World Trade Organization, in the collection of articles of the conference on the legal aspects of the World Trade Organization, Institute for Business Studies and research. [in Persian]
- Sadiki Dez, Ziba (2011), compensation in international trade law, doctoral thesis, Shahid bahshti University of Tehran. [in Persian]
- Sadat Miri Iwasani, semiyeh, Sadiki Zazi, Hatem, Sadiki Ali, Alizadeh Mehdi (2022), trade compensation solutions in WTO documents and procedures with emphasis on protective and anti-dumping measures, Legal Research Quarterly, pp. 397-420. 10.22034/jlr.2022.184131.1451 . [in Persian]
- Seyed Qasim, Rashdi mehriyar (2015), the nature and territory of the commitment of the behavior of the government of Kamel al-waddad within the framework of the general agreement on the trade of services, international legal journal, No. 53, pp. 31-68. <https://doi.org/10.22066/cilamag.2016.18532> .[in Persian]
- Senden, L., Soft Law in European Community Law, Hart Publishing, Oxford, 2004, available at: <https://pdfs.semanticscholar.org/a3f0/29a85d4a8b5b0f741996106b37cd4ac4b3b7.pdf>
- Shirvi Abdul Hussain, Jafari Hendi Mahshid (1389), unfair trade through dumping and how to deal with it in the World Trade Organization, Journal of Private Law, No. 17, pp. 29-58. [10.22059/jolt.2012.28803](https://doi.org/10.22059/jolt.2012.28803) [in Persian]
- Stoll, Peter- Tobias and Arthur Steinmann (1993), WTO dispute settlement: the implementation stage, Max Planck, UNYb3. Available at: https://www.mphil.de/files/pdf2/mpunyb_stoll_steinmann_3.pdf
- Thomas, R., Legitimate Expectations and Proportionality in Administrative Law, Hart Publishing, Oxford, 2000available at: <https://research.manchester.ac.uk/en/publications/legitimate-expectations-and-proportionality-in-administrative-law>
- Van Bogdandy, A. and Bast, J.,(2006), Principles of European Constitutional law, Hart Publishing, Oxford, . [10.22059/jolt.2012.28803](https://doi.org/10.22059/jolt.2012.28803)
- Yazdan uu rzz. (2012). "Emrrgency aafegurr d WT nnd hh faasbdlty of Emrrgnncy aafegurr d ee uuur undrr hh nnnrrll Agreeen on Trdde nn rrr v"""""" Ph dsss., London School of Economics and Political Science
- WTO, Technical Information on Safeguard Measures, available at: https://www.wto.org/english/tratop_e/safeg_e/safeg_info_e.htm/
- WTO, Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (Anti-dumping Agreement), art 4.
- WTO, Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (Anti-dumping Agreement), art 4 (1).
4. WTO, Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (Anti-dumping Agreement), art (3) (1).
- WTO, Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (Anti-dumping Agreement), art 3(2) & (5).
- WTO, Agreement on Implementation of Article VI of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (Anti-dumping Agreement), art 17(6). https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/19-adp.pdf
- WTO, DS121. Argentina — Safeguard Measures on Imports of Footwear . available at: [https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds121_e\(1999](https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds121_e(1999)

- WTO, Ds468. Ukraine — Definitive Safeguard Measures on Certain Passenger Cars. available at: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds468_e.htm/
- Zarei, M., Moradi Brilian, M., (2015), The concept and place of the principle of proportionality in administrative law with a special look at the legal system of the European Union,(2015), Journal of legal research, No. 66, pp. 145-183.available at: https://lawresearchmagazine.sbu.ac.ir/article_56322_869d432cb6e3a14b29ab93977fb31e08.pdf [in Persian]
- Zebardast S., , (2016), developing countries and the WTO dispute resolution system, Journal of legal research, No. 29, pp. 117-136. Available at: https://jlr.sdil.ac.ir/article_23946_8373de2df562b2a7e7e77784d84224e7.pdf [in Persian]

